

16. 1. 2001

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Provedení lékařského zákroku bez souhlasu pacienta

Provedení lékařského zákroku bez souhlasu pacienta může být případně též posuzováno jako neoprávněný zásah do osobnostních práv takového pacienta, konkrétně do práva na tělesnou integritu. Stejně tak je možné, byl-li takový neoprávněný zásah do tělesné integrity poškozeného velmi závažné intenzity, aplikovat ustanovení § 13 odst. 2 o.z.

Provedení lékařského zákroku bez souhlasu pacienta může být případně též posuzováno jako neoprávněný zásah do osobnostních práv takového pacienta, konkrétně do práva na tělesnou integritu. Stejně tak je možné, byl-li takový neoprávněný zásah do tělesné integrity poškozeného velmi závažné intenzity, aplikovat ustanovení § 13 odst. 2 o.z.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.12.2000, sp.zn. 30 Cdo 2870/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci ochrany osobnosti, vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp.zn. 16 C 25/99, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 12. září 2000, č.j. 1 Co 170/2000, 1 Co 171/2000 - 61, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. září 2000, č.j. 1 Co 170/2000, 1 Co 171/2000 - 61 zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 12. září 2000, č.j. 1 Co 170/2000, 1 Co 171/2000 - 61, změnil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. dubna 2000, č.j. 16 C 25/99 - 33 tak, že zamítl žalobu, aby žalovaná zaplatila žalobkyni částku 50.000,- Kč náhrady nemajetkové újmy v penězích. Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

V odůvodnění výroku ve věci samé odvolací soud zdůrazňuje především ustanovení § 11 a § 13 občanského zákoníku (dále jen "o.z."). Uvedený soud se v dané věci ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že provedením diagnostické artroskopie na pravém kolenně žalobkyně bez jejího souhlasu dne 12. června 1998 žalovaná neoprávněně zasáhla do osobnostních práv žalobkyně - do jejího práva na tělesnou integritu. Soud druhého stupně se však již neztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že jsou současně splněny předpoklady pro přisouzení náhrady nemajetkové újmy v penězích. Podle odvolacího soudu sice skutečně lze ustanovení § 13 odst. 2 o.z. použít za splnění předpokladu dopadu neoprávněného zásahu do tělesné integrity žalobkyně ve zvlášť závažné intenzitě, avšak takový dopad nebyl podle odvolacího soudu prokázán, když podle znaleckého posudku žalobkyni tvrzené následky nejsou z objektivního pohledu v příčinné souvislosti s neoprávněným zásahem, ale s vrozenou konstituční deformitou kolena žalobkyně. Případná bolest, způsobená žalobkyni zásahem, či jí způsobené ztížení společenského uplatnění, nemůže být předmětem řízení o ochranu osobnosti. Rozsudek vrchního soudu nabyl právní moci dne 2. října 2000.

Proti tomuto rozsudku Vrchního soudu v Praze podala žalobkyně dne 1. listopadu 2000 včasné dovolání, jehož přípustnost odvozuje z ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) občanského soudního řádu (dále jen "o.s.ř."). Odvolacímu soudu výslovně vytýká, že jeho rozhodnutí je postiženo vadou ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř., t.j. namítá tak, že toto rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Dovolatelka na právním rozboru ustanovení § 13 odst. 2 a 3 o.z. dokumentuje názor, že odvolací soud pochybil, když redukoval všechny okolnosti, podle kterých měl rozhodnout, pouze na posouzení zdravotních následků (zmiňovaného neoprávněného zásahu žalované) podle znaleckého posudku. Dovolatelka zejména za podstatné považuje to, že zákon nikde výslovně nestanoví, že v případě zásahu do tělesné integrity občana by byla vzniklou újmou myšlena (pouze) újma na zdraví, resp. konkrétní zdravotní následky. Podle dovolatelky je touto újmou komplex všech následků, které určitý zásah pro fyzickou osobu představuje. Odvolací soud též nepřihlédl k okolnostem, za nichž k porušení práva (na ochranu osobnosti) došlo. Žalovaná se k podanému dovolání nevyjádřila.

Dovolací soud za tohoto stavu uvážil, že dovolání žalobkyně bylo podáno oprávněnou osobou - účastnicí řízení, řádně zastoupenou advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř., přičemž se tak stalo ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř. Dovolání je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241 odst. 2 o.s.ř. Z obsahu dovolání i z obsahu soudního spisu je zřejmé, že dovolání vychází z možného případu přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Z dovolání dále vyplývá, že dovolatelka vytýká rozhodnutí odvolacího soudu vady podřaditelné pod ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.

Na základě popsaných zjištění Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací poté přezkoumal dovoláním napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že výtkám obsaženým v dovolání je třeba v zásadě plně přisvědčit, takže z tohoto pohledu nelze považovat napadené rozhodnutí za správné (§ 249b odst. 1 o.s.ř.).

S přihlédnutím ke znění ustanovení § 242 o.s.ř. je třeba uvést, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Podle třetího odstavce zmíněného ustanovení však dovolací soud současně též přihlédně k (případným) vadám uvedeným v ustanovení § 237 o.s.ř., resp. v případech, kdy je jinak dovolání proti napadenému rozhodnutí přípustné, též k vadám řízení které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, pokud tyto vady nebyly uplatněny v dovolání. Dovolatelka však ve svém dovolání žádný z případů, na něž dopadá ustanovení § 237 odst. 1 o.s.ř. neuvedla a ani z obsahu spisu se žádné takové pochybení nepodává. Totéž lze říci o výskytu případné jiné vady, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Jak již bylo uvedeno, dovolatelka ovšem uplatňuje dovolací důvod ve smyslu ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. Je proto nutno uvážit, že tento dovolací důvod předpokládá že rozhodnutí odvolacího soudu je poznamenáno nesprávným právním posouzením. Jde tedy o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použije jiný právní předpis, než který měl správně použít nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Přitom nesprávné právní posouzení věci může být způsobitelným dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

Podle ustanovení § 11 o.z. má fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Ustanovení § 13 téhož zákona fyzické osobě dotčené v její osobnostní sféře dává mimo jiné právo požadovat z tohoto důvodu odpovídající zadostiučinění (a to ať morální nebo případně i majetkové). Je proto třeba

především uvážit, co je předmětem této zákonem předpokládané ochrany - tedy, co je nutno především rozumět pod pojmem "osobnost", která této ochrany požívá.

I když se připomíná, že definice mohou být rozličné, lze příkladmo uvést, že za osobnost je považován člověk jako jednotlivce, jako subjekt poznání, resp. poznávání, prožívání a jednání ve své společenské podstatě i individuálních zvláštnostech, jako nejmenší sociální jednotka i určitá psychofyzická a sociálně psychická struktura. Z hlediska psychologie se osobnost může jevit jako historicky se krystalizující a vyvíjející se celek, systém duševních (ale nepochybně i duchovních) vlastností a tendencí jednotlivce, charakterových rysů, schopností, temperamentu, postojů, potřeb a zájmů, vzdělání, náboženského a kulturního zaměření, přičemž jedním z podstatných rysů osobnosti je vědomí. Osobnost se projevuje jako dynamický systém, jehož rysy se mění podle věkových stupňů přičemž dosahují relativně větší stálosti v dospělosti. Psychologické vlastnosti osobnosti jsou zprostředkovány zvláštnostmi nervového systému, které však samy o sobě neurčují charakter, zájmy a sklony člověka. Ty se vytvářejí v procesu individuálního vývoje vlivem výchovy, výuky a společenského prostředí vůbec, přičemž aktivita subjektu "sebetvoření člověka" v průběhu vývoje roste. Podstatou osobnosti jsou její vztahy k vnímané skutečnosti, k druhým lidem, ke kulturně společenským hodnotám, k aktuálnímu stavu společensko - politického prostředí, k vnímání sebe sama, apod. Tyto vztahy se projevují ve styku s lidmi, v jednání a chování člověka, jeho kulturními výtvy apod. Každá osobnost má obecné vlastnosti všelidské povahy, zároveň však odráží specifické historické podmínky své doby, národa, společenského zařazení, povolání a má své svérázné, neopakovatelné rysy. Je tak mimo jiné i produktem své doby a jejích podmínek, zároveň v té či oné míře svým podílem na tom produkuje tuto dobu a její podmínky utvářením a přetvářením svého okolí. Nelze ovšem současně opomenout ani fyzické složky osobnosti fyzické osoby, jako je úroveň jejího zdraví, zvláštnosti vyplývající z jejího individuálního vzhledu a stavby těla, fyzických schopností a možností, příslušnosti k mužské nebo ženské populaci, konkrétní lidské rase, stejně tak jako s tím spojené uvědomování si těchto vlastností samotnou fyzickou osobou, včetně zájmu na ochranu jejich nedotknutelnosti apod. Přes mnohost těchto jednotlivých složek osobnosti je však nutno osobnost fyzické osoby vždy vnímat v její ucelenosti a nedělitelnosti.

Různorodosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i nejširší myslitelné spektrum možných neoprávněných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však takovým zásahem bude vždy dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek naznačených vlastností a charakteristik. Protože se pak jedná o nejvlastnější, nejniternější a nejintimnější sféru fyzické osoby, její dotčení zvenčí je zásahem dotčenou fyzickou osobou velmi často pocítováno se značně nepříznivou intenzitou. Proto je věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu v souladu s ústavně zaručenými lidskými právy. Z tohoto pohledu proto také občanský zákoník právo na ochranu osobnosti fyzické osoby upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. V tomto jednotném rámci práva na ochranu osobnosti existují jednotlivá dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot (stránek) osobnosti fyzické osoby jako neoddělitelných součástí celkové fyzické a psychicko - morální integrity osobnosti. Výčet těchto jednotlivých práv tak, jak jsou uvedena v občanském zákoníku, je pak pouze demonstrativní.

S odvolacím soudem je nutno souhlasit potud, pokud fakticky dovozuje, že provedení lékařského zákroku bez souhlasu pacienta může být případně též posuzováno jako neoprávněný zásah do osobnostních práv takového pacienta, konkrétně do práva na tělesnou integritu. Stejně tak je správná úvaha, že na daný případ lze aplikovat ustanovení § 13 odst. 2 o.z. za splnění předpokladu dopadu neoprávněného zásahu do tělesné integrity poškozeného, který by byl velmi závažné intenzity. Vždyť ustanovení § 13 odst. 2 o.z. uvádí případy, kdy lze s ohledem na intenzitu zásahu proti osobnosti fyzické osoby přiznat náhradu nemajetkové újmy v penězích, pouze demonstrativně. Nelze proto tuto možnost spojit pouze se zásahy proti důstojnosti fyzické osoby a její vážnosti ve

společnosti.

V dalším však již není možno souhlasit s tím, pokud odvolací soud svoje další úvahy zúžil na konstatování, že takto závažný dopad nebyl v posuzovaném případě prokázán, když podle znaleckého posudku žalobkyně tvrzené následky nejsou z objektivního pohledu v příčinné souvislosti s neoprávněným zásahem, ale s vrozenou konstituční deformitou kolena žalobkyně. Zde soud v zásadě plně nepřihlédl k tomu, čeho se žalobkyně ve skutečnosti podanou žalobou domáhala.

Podle ustanovení § 79 odst. 1 o.s.ř. musí návrh na zahájení řízení obsahovat mimo jiné též vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí z něho být patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Rozhodujícími skutečnostmi je v takovémto případě třeba rozumět údaje, které jsou zcela nutné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém základě má soud rozhodnout. Je proto nezbytné, aby navrhovatel v návrhu uvedl takové skutečnosti, jimiž vylíčí skutek (skutkový děj), na jehož základě uplatňuje svůj nárok, a to v takovém rozsahu, který umožní jeho jednoznačnou individualizaci, a t.j. nemožnost záměny s jiným skutkem. Vylíčení rozhodujících skutečností slouží k vymezení předmětu řízení po skutkové stránce. Naproti tomu právní charakteristiku skutku, t.j. právní důvod žaloby není navrhovatel povinen uvést. V případě návrhů na zahájení řízení o ochranu osobnosti je proto třeba trvat na tom, že z požadavku náležitě vylíčení skutkového děje vyplývá nezbytnost, aby z takového návrhu bylo zřejmé, jakým skutkem došlo k zásahu do práv na ochranu osobnosti žalobce a současně též to, která z dílčích složek (resp. které z dílčích složek) osobnosti žalobce byla takto dotčena.

Jestliže se po tomto výkladu zhodnotí obsah žaloby na ochranu osobnosti podané v této věci dne 15. dubna 1999, pak je z ní především zřejmé, že žalobkyně svůj nárok odvíjí ze skutečnosti, že byla omylem lékaře podrobena operačnímu diagnostickému výkonu na jinak v zásadě zdravé končetině. I když žalobkyně v žalobě uvádí i subjektivně pocítované zdravotní obtíže, přesto není možno přehlédnout, že základ nároku spojuje s faktem, že zmíněný operační zákrok, k němuž žalobkyně nedala souhlas, byl zcela zjevně neoprávněný, přičemž se nejedná o zákrok, u kterého by bylo možno souhlas předpokládat. Zákrok byl proveden na zdravé části těla a žalobkyně tak byla vystavena vážnému nebezpečí újmy na zdraví. Avšak i bez ohledu na to, zda zákrok následky na zdraví žalobkyně zanechal, tento zásah byl podle žalobkyně způsobilý vyvolat vážné ohrožení, resp. narušení jejích práv chráněných ustanovením § 11 násl. o.z.

Je tedy již ze znění žaloby zřejmé, že nebylo důvodu omezit posouzení věci pouze na ověření toho, zda uvedený nedůvodný operační zákrok zanechal či nezanechal u žalobkyně konkrétní zdravotní následky. Pro účely výkladu ustanovení § 13 odst. 2 o.z. je nutno uvážit, že bez vědomí pacienta uskutečněný a požadavky lékařské vědy neodůvodněný operační zákrok u fyzické osoby, resp. takový zákrok provedený dokonce omylem, bude mít vždy znaky neoprávněného a ve většině případů současně též i velmi závažného zásahu do práva na ochranu osobnosti takové osoby, která má nezadatelné právo na ochranu fyzické integrity, a to bez ohledu na případně skutečně nastalé zdravotní následky zásahu.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Smluvní autonomie vs. ochrana slabší strany v moderním kontraktačním právu](#)
- [Reklamace vad stavby](#)
- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel x společnost\)](#)

- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní – institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)